

Utvecklingsvägar för
bidraget Skapande skola

Ett nytt Skapande skola

KULTURRÅDET

Sammanfattning

Kulturrådet har utvecklat sitt arbete med bidraget Skapande skola med målet att fler barn och unga ska ta del av konst och kultur under skoltid. Genom att sänka trösklarna för att söka bidraget och förenkla handläggningen har Kulturrådet som målsättning att fler huvudmän ska intressera sig för att söka bidraget. I rapporten framkommer följande:

Skapande skolas syfte och villkor behöver förenklas och tydliggöras. Projektet leder fram till och förbereder en hemställan med förslag på ny syftesformulering, uppdaterade villkor och tydliga förutsättningar för bidrag.

Föreslagen ny syftesformulering speglar de kulturpolitiska målen, särskilt målet att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor samt målet att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Syftesformuleringen lutar sig även mot barnkonventionens artikel 31 som slår fast barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Vidare föreslås:

- Ett förenklat ansökningsförfarande och fördjupad uppföljning. Förslaget har stort fokus på tillit och enkelhet. Ansökan bygger på huvudmännens mål för att nå bidragets syfte. Först i redovisningen beskriver huvudmännen vad bidragsmedlen används till.
- Ett nytt arbetssätt med handledning för ökad närhet mellan sökande och handläggare.
- Ny fördelningsmodell som ska effektivisera handläggningen. Föreslagen modell utgår från de kvantitativa uppgifter som huvudmannen angett i sin ansökan ingen kvalitativ bedömning görs av ansökan. Fördelningsmodellen utgår ifrån antal deltagande elever, antal elever i särskola och geografisk plats.
- Att en del av anslaget avsätts för att utlysa ett nytt bidrag, "Stärkt kultur i skolan". Bidraget är tänkt att komplettera insatser som sker inom Skapande skola och ska stötta strukturer och stärka förutsättningarna för kultur i skolan. Bidraget kommer ha en allmän utlysning skild från Skapande skola.

Förordningsändring föreslås för ett distinktare syfte och tydligare användningsområden för bidraget. Flertalet av föreslagna förändringar av bidraget är möjliga att genomföra även med befintlig förordning. Följande förändringar och insatser föreslås:

- Uppdatera riktlinjer för bidraget
 - fördela bidrag till professionell kulturverksamhet, med eller utan eget skapande
 - treårsprincipen tas bort
- Innehåll i handlingsplanen förtydligas
- Förenkla ansökningsblanketter ytterligare och ta fram ny blankett för att söka i samverkan
- Implementera nytt arbetssätt och fördjupad uppföljning.
- Fördela bidrag utifrån nyckeltal och schablonbelopp.
- Nya riktlinjer för bidraget Stärkt kultur i skolan
- Utveckla bidragets kommunikation och ta fram en kommunikationsplan för implementeringen av det nya arbetssättet

Innehåll

Sammanfattning.....	2
1. Inledning.....	5
Utveckling av bidragets förordning.....	6
2. Utmaningar med Skapande skola.....	6
2.1. Skapande skolas administrativa krav	6
2.1.1. Krav på handlingsplan	6
2.1.2. Detaljnivån försvårar förordningskrav om delaktighet	6
2.1.3. Den långa framförhållningen gör bidraget stelbent	7
2.2. Bidraget har ett stort återflöde	7
2.3. Enskilda huvudmän söker i lägre utsträckning	7
2.3.1. Huvudmännens beviljningsmönster.....	8
2.4. Få söker i samverkan.....	8
2.5. Otydligt syfte	8
2.5.1. Långsiktig integrering.....	9
2.5.2. Krav på eget skapande.....	9
2.5.3. Tillgång till kulturens alla uttrycksformer.....	10
3. Förslag på utveckling.....	10
3.1. Förslag på ändringar i Skapande skolas förordning	10
3.1.1. Ny syftesformulering	11
3.1.2. Skapande skolas villkor	11
3.1.3. Inköp av professionell kulturverksamhet	11
3.1.4. Insatser som främjar elevernas eget skapande som en del i undervisningen.....	12
3.1.5. Insatser som främjar långsiktig samverkan mellan huvudmannen och kulturlivets parter.....	12
3.1.6. Administrationskostnader	12
3.1.7. Förenklad formulering kring krav på delaktighet.....	12
3.1.8. Ersätt handlingsplanen med mål för arbetet med bidraget.....	13
3.2. Söka i samverkan – en väg framåt?	13
3.3. Ta bort treårsprincipen	13
3.4. Utveckla former för närmare samarbete med regionerna.....	13

Utveckling av bidragshantering och ansöknings- förfarande	14
4. Förenklad ansökningsprocess och fördjupad uppföljning.....	14
4.1. Ansökningsprocessen.....	14
4.1.1. Inför e-tjänst.....	15
4.1.2. Behov av projektplan?	15
4.2. Uppföljning av genomförda projekt	15
4.2.1. Redovisning och återbetalning	16
4.2.2. Stickprov	16
4.2.3. Fördjupad uppföljning	16
4.3. Nytt arbetssätt genom handledning?	16
5. Förenklade fördelningsprinciper.....	17
5.1. Modell 1.....	17
5.1.1. Bidragsomgångens faser.....	18
5.2. Modell 2.....	18
5.2.1. Bidragets faser.....	19
5.3. Analys av modellerna.....	19
5.3.1. Analys av modell 1.....	19
5.3.2. Analys Modell 2	20
6. Projekt som stärker kultur i skolan – ett nytt bidrag.....	20
7. Slutsatser.....	20
7.1. Återstående insatser	21
BILAGA 1 Tabeller och grafer.....	22

1. Inledning

Utvecklingsprojektets huvudsakliga mål är att erbjuda fler barn och unga konst och kultur på skoltid genom att sänka trösklarna för att söka bidraget och på så sätt få fler huvudmän att söka.

Flera av bidragets utmaningar handlar om huvudmännens olika förutsättningar att söka bidraget och den brist på likvärdighet som kommer därav. Huvudmännen efterfrågar större tydlighet i vad de kan förvänta sig av bidraget, både vad gäller beviljade medel och vad bidraget ska leda till. Många huvudmän upplever bidragets utformning som bristfälligt anpassad för deras förutsättningar.¹ Andelen enskilda huvudmän som söker bidraget är knappt 20 procent att jämföra med närmare 90 procent av de kommunala huvudmännen. Ansökningarna omfattar ca 60 procent av eleverna i grundskolan och förskoleklass. Intresset för att söka bidraget har inte ökat de senaste åren, tvärtom så går det att se en minskning av antalet deltagande elever.²

I utredningen Återstart för kulturen nämns att skolans pressade schema medför ett hinder för att utveckla samverkan och utbyte mellan kulturen och skolan. Detta har också framkommit i Kulturrådets Översyn av Skapande skola. Återstartsutredningen lyfter även upp att skolan utgör en viktig plattform för att nå ut med kultur till barn och unga oavsett deras socio-ekonomiska bakgrund och förutsättningar utanför skolan. Vidare skriver utredaren: *För många barn och unga utgör besök på skoltid det första mötet med till exempel scenkonst och museiverksamhet. Kultur i skolan kan därmed vara det första fröet till ett framtida kulturintresse. Även inom konstområden som film och musik, som de flesta möter även till vardags, kan upplevelser under skoltid öppna ögonen för en mångfald av genrer och uttryck som eleverna normalt sett inte tar del av.*³

Det är angeläget att de hinder som finns för att ta del av Skapande skola tas bort och att trösklarna som finns för att söka bidraget sänks, så att eleverna ges förutsättningar att möta och ta del av professionell kultur.

Projektets syfte är att fler huvudmän ska bli intresserade av att söka bidraget så att fler barn och unga får ta del av Skapande skola på ett likvärdigt sätt. Projektet ska förbereda ett mer förenklat och tillitsbaserat ansökningsförfarande för att underlätta för de sökande så att fler elever får möjlighet att ta del av konst och kultur under skoltid, genom Skapande skola.

Projektet har tre delar

- analys och förslag till utveckling av bidragets förordning
- analys och förslag till utveckling av bidragshantering och ansökningsförfarande.
- analys av utfallet för fristående huvudmän⁴

¹ Kulturrådet, (2019), Översyn av skapande skola: En analys av bidragets utvecklingsbehov (KUR 2019/2803)

² Se bilaga 1, tabell 1

³ SOU 2021:77 Från kris till kraft, återstart för kulturen, s.174

⁴ Kulturrådet, (2021) Delrapportering utvecklingsarbetet av Skapande skola, analys av fördelning mellan enskilda och kommunala huvudmän (KUR2020/72)

Utveckling av bidragets förordning

2. Utmaningar med Skapande skola

2.1. Skapande skolas administrativa krav

Arbetet med bidraget har, från både sökandens och myndighetens del, till stor del baserats på att huvudmännen utsett en kontaktperson som planerar, söker, samordnar och följer upp bidraget inom respektive kommun/enskild skolorganisation. Att ansvara för och driva ett Skapande skola-projekt är en uppgift som pågår under flera läsår. Det är en lång process och mycket att sätta sig in i för de huvudmän som söker bidraget. Vi ser att de administrativa resurser som i grunden krävs är en stor utmaning, framför allt för de mindre huvudmännen.

De mindre huvudmännen har dock en fördel i att det finns närhet och nätverk mellan förvaltning och skola. De stora huvudmännen har organisatoriska resurser och kan avsätta personal för att söka, administrera och göra analyser kring skolans behov. De mellanstora huvudmännen har varken närhet eller organisatoriska resurser vilket gör deras situation extra sårbar. Brister i struktur och förmåga att söka kan därmed vara större hos de mellanstora huvudmännen.

Vem som fungerar som kontaktperson varierar, från en lärare eller rektor till en tjänsteperson på utbildningsförvaltning eller kultursamordnare på kulturförvaltning. Kontaktpersonerna byts ofta ut och det inte alltid samma person som fungerar som kontaktperson som bokar projekten. Det organisatoriskt långa avståndet i huvudmännens egen verksamhet ökar risken för att information och kunskap om bidraget försvinner längs vägen och att bidragsmedlen används felaktigt.

2.1.1. Krav på handlingsplan

I Skapande skolas förordning (2007:1436) finns krav på handlingsplan med redogörelse för de insatser som huvudmannen planerar, vilket i sig kräver stora administrativa insatser för huvudmännen. Kulturrådet följer inte upp handlingsplanerna och tydliggör inte heller vad dessa ska innehålla.

2.1.2. Detaljnivån försvårar förordningskrav om delaktighet

Enligt förordningen ska eleverna vara delaktiga i projektets samtliga faser, från planering till genomförande och uppföljning. Detaljnivån i formuleringen försvårar för elevernas reella delaktighet och möjlighet till inflytande.

Bidraget söks i januari inför kommande läsår, vilket innebär att planeringen påbörjas under hösten för projekt som genomförs mellan ett till ett och ett halvt år senare. Ytterligare ett halvår senare görs uppföljningen. I skolans värld går detta att översättas till att processen spänner över tre läsår, i vissa fall går eleverna inte ens i skolan eller har börjat i den klass som projekten riktar sig till när planeringen görs. Flera huvudmän har, i kontakt med Kulturrådet, uttryckt att det är svårt att få till elevernas delaktighet utifrån den långa framförhållning som bidraget kräver.

2.1.3. Den långa framförhållningen gör bidraget stelbent

Det framkommer även i återstartsutredningen att huvudmän upplever stödet som stelbent och att bidraget inte är anpassat till kommunernas förutsättningar. Kommunala företrädare beskriver att den långa framförhållning som krävs, från planering till genomförande, gör att skolorna inte har möjlighet att ta del av erbjudanden om Skapande skola projekt som kommer efter att planeringen har gjorts.⁵

2.2. Bidraget har ett stort återflöde

Skapande skola har årliga återbetalningar på grund av att mottagaren ej kunnat genomföra hela eller delar av planerade insatser.⁶

I redovisningarna beskriver huvudmännen orsaken till att de inte utnyttjat hela bidragsbeloppet. En vanlig orsak är att det varit svårt att göra exakta kostnadsuppskattningar. Ett annat skäl är att anlitade kulturaktörer har fått förhinder eller inte kunnat anlitas i den omfattning som huvudmannen hoppats på. Det förekommer även att bidragets kontaktperson slutat eller bytts ut vilket inneburit att Skapande skola-arbetet kommit av sig eller tappat fart och att bidraget av den anledningen inte använts fullt ut.

Förutom den något sköra kontaktpersonsstrukturen så hänger projektens genomförande även på engagerade lärare ute på skolenheterna. Projekten kan bli inställda av att en viss lärare slutat eller blivit sjuk. I kombination med ett pressat tidschema kan projekt inte skjutas fram eller bokas om, utan ställs in.

I samband med redovisningarna sker även återkrav av felaktigt använda medel. Återkraven grundas oftast på att huvudmännen inte förstått vad Kulturrådet menar med professionella kulturaktörer samt att vissa huvudmän inte tagit del av, eller missförstått bidragets syfte och villkor

2.3. Enskilda huvudmän söker i lägre utsträckning

Vid en jämförelse av vilka huvudmän som söker bidraget och hur många huvudmän det finns enligt skolregistret, framkommer att majoriteten av de som *inte* söker bidraget är små enskilda huvudmän. Detta bekräftas också i Översynen där det framkom att små huvudmän ofta saknar kännedom om bidraget eller saknar personella resurser att uppbygga kontakter med kulturlivet, vilket i sin tur leder till att de inte ansöker om bidrag.

För att få syn på huvudmännens sökförmåga har Kulturrådet sett över hur sökmönstret ser ut fördelat på huvudmannaform och storlek. Fördelningen har gjorts utifrån elevantal, 0–99 elever, 100–999 elever, 1 000–9999 elever över 10 000 elever. I rapporten refereras dessa storlekskategorier till små, medelstora, stora och jättestora huvudmän⁷.

⁵ SOU 2021:77 Från kris till kraft, återstart för kulturen, s.180

⁶ Se bilaga 1, tabell 2

⁷ Fördelningen utgår från fördelningen av små-mellan-stora huvudmän som finns i Skolverkets rapport 2021:5, Systematiskt kvalitetsarbete hos huvudmän för förskola och grundskola

Uppdelningen visar tydligt att de som söker bidraget i lägst utsträckning är små och mellanstora enskilda huvudmän. De som söker i störst utsträckning är huvudmän med över 10 000 elever samt de stora och mellanstora kommunala huvudmännen.⁸

2.3.1. Huvudmännens beviljningsmönster

Det är endast ansökningar som inte uppfyller bidragets grundläggande syften och krav som avslås. Kommunala huvudmän som inkluderar enskilda har en hundraprocentig beviljandegrad under alla de undersökta åren.⁹

De få ansökningar som avslås, kommer till största del från små och mellanstora enskilda huvudmän, vilket indikerar att dessa huvudmän har sämre förutsättningar att söka bidraget. De kan sakna resurser i form av medarbetare som kan sätta sig in i bidragets syften och krav. De kan också sakna närhet till kulturlivet. De enskilda huvudmännens förutsättningar att svara upp mot de krav som ställs, leder i förlängningen till sämre ansökningar.

Kommunala huvudmän låter i många fall kulturförvaltningen eller kulturskolan ansvara för ansökningarna, vilket medverkar till att deras ansökningar uppfyller bidragets villkor och krav i högre grad.

2.4. Få söker i samverkan

Kommunala huvudmän kan inkludera enskilda huvudmän i sin ansökan. 2021 var det 32 kommunala huvudmän som inkluderade fristående huvudmän i sin ansökan.

Sedan ansökningsomgången 2021 är det även möjligt för kommuner att söka tillsammans, på så sätt kan mindre kommuner få draghjälp av varandra och större grannkommuner kan vara behjälpliga i att identifiera projekt och anlita professionella aktörer. Några kommuner visade intresse för att söka tillsammans men i slutändan var det ingen som gjorde det. En förklaring till det är att det i dagsläget inte finns något tydligt sätt att göra en gemensam ansökan. Ansökningsblanketten är utformad för att varje kommun söker för sig själv.

2.5. Otydligt syfte

Skapande skolas förordning har två syften. Ändamålet med statsbidraget är att medverka till att

1. kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt integreras i förskoleklassen, grundskolan och i vissa särskilda utbildningsformer, och

2. öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna, så att tillgången till kulturens alla uttrycksformer och möjligheterna till eget skapande ökar.

Våren 2021 gjordes en kartläggning och analys av ett antal myndigheters riktade statsbidrag. I jämförelse med flera av de statsbidrag som ingick i kartläggningen uppfattas Skapande skolas syfte mer svårfångat, vilket också kan ligga till grund för att flera huvudmän väljer att inte söka.¹⁰

⁸ Se bilaga 1, tabell 3

⁹ Se bilaga 1, figur 1 - 6

¹⁰ Kulturrådet, 2021, Kartläggning av myndigheters arbete med ett urval av statsbidrag - underlag för utveckling av bidraget skapande skola (Adm 2020/150)

2.5.1. Långsiktig integrering

I såväl ansökningar som i redovisningar framgår att huvudmännen har svårt att tolka förordningens syfte om att långsiktigt integrera konstnärliga och kulturella uttryckssätt i skolans verksamhet. Svårigheterna bekräftas och utvecklas i den fallstudie av Skapande skola som konsultföretaget Ramboll anlitas för att genomföra 2019.¹¹ I studien konstaterar Ramboll att Kulturrådet har svårt att tydliggöra vad detta syfte innebär i praktiken och att innebörden av långsiktig integrering är otydlig. Huvudmän, skolledare och pedagoger uppger känna sig osäkra på hur de ska tolka och säkerställa syftet.

I Skapande skolas nuvarande riktlinjer beskrivs att långsiktig integrering ska ske i skolans löpande verksamhet och ge effekter även efter att Skapande skola-projektet tagit slut: *Långsiktig integrering handlar i det här sammanhanget om att professionella kulturverksamheter/ kulturaktörer, genom konstnärliga uttryck, bidrar till att nya arbetsätt, metoder och läroprocesser används i skolans undervisning. På sikt ska detta fördjupa skolans eget arbete med konst och kultur enligt grundskolans läroplan (Lgr11).*¹²

Kulturrådet har svårt att mäta och följa upp detta då uppföljning inte sker över tid. Kulturrådet har inte heller kunnat formulera krav för att förtydliga innebörden och saknar därtill möjlighet att följa upp på vilket sätt bidraget leder till en långsiktig integrering av konst och kultur i skolans verksamhet. Detta har länge varit ett problem och redan 2013 skriver myndigheten för Kulturanalys att det är svårt att fastslå om Skapande skola bidrar till långsiktig integrering av kulturella och konstnärliga uttrycksformer i förskolan och grundskolan.¹³

Förutom problematiken som kommer av möjlig uppföljning av långsiktighet så är även själva integreringen problematisk. Kulturrådet har svårt att specificera på vilket sätt kulturella och konstnärliga uttryck ska och kan integreras i en skolverksamhet om inte detta sker genom samverkan med utbildningsområdet i stort.

2.5.2. Krav på eget skapande

I nuvarande riktlinjer för bidraget står det om syftets andra stycke att *samtliga projekt, oavsett konst- och kulturform, som bekostas med Skapande skola-bidraget ska ha fokus på elevers eget skapande och vara en del av den obligatoriska undervisningen.*

Det har skett en förskjutning från syftesformuleringen "möjligheterna till eget skapande ökar" till ett krav på att samtliga projekt ska innehålla eget skapande. Om eleverna exempelvis går på en scenkonstföreställning måste detta (i den tolkning som nu tillämpas av myndigheten) följas upp med en skapande aktivitet i någon form, tillsammans med en professionell kulturaktör. Projekten får en fördjupning men blir dyrare, tidskrävande och "mindre effektivt" i meningen att endast ett urval av elever tar del av det. Huvudmännen uttrycker att de har svårt att hinna med i skolans pressade schema. I Rambolls studie beskrivs att vissa huvudmän upplever avvägningen mellan skapande och att ta del av kultur som en utmaning.

I Återstartsutredningen nämns den kritik som kommit från konstnärer och professionella kulturutövare om att de inom Skapande skola ofta tvingas verka som pedagoger, trots att de saknar utbildning för detta. De skulle vilja att de inom Skapande skola i högre grad fick presentera konstnärliga verk för barn och unga, vilket är det som de är utbildade för.

¹¹ Kulturrådet, 2019, Fördjupad uppföljning av Skapande skola (Adm 2019/165)

¹² Skapande skolas riktlinjer (Adm 2020/143)

¹³ Myndigheten för Kulturanalys, 2013, Uppföljning skapande skola

Utövarna önskar att större vikt kunde läggas vid egenvärdet av barns och ungas möte med professionell kultur.¹⁴

2.5.3. Tillgång till kulturens alla uttrycksformer

För att säkerställa förordningens syfte att elever ska få tillgång till kulturens alla uttrycksformer finns den så kallade "treårsprincipen". Den innebär att huvudmannen måste säkra att samarbete mellan en kulturverksamhet/kulturaktör inte sker längre än tre år med en och samma skola. Syftet med treårsprincipen har varit att stimulera huvudmännen att erbjuda sina elever en variation av olika konst- och kulturuttryck. Ambitionen har varit att säkerställa att elever får tillgång till kulturens alla uttrycksformer och att lärarna får ta del av nya metoder och arbetssätt med estetiska läroprocesser.

Genom treårsprincipen har Kulturrådet velat komma bort från att huvudmän "prenumererar" på samma sorts kulturprojekt år efter år och på så sätt undvika monopol och ensidighet.

Treårsprincipen är den tolkning av förordningen som oftast ifrågasätts av huvudmännen. Vissa huvudmän anser att principen motverkar möjligheten till samarbete med lokala kulturaktörer, andra ifrågasätter att principen gäller en och samma skola och inte utgår från eleverna. Huvudmännen anser att de kan säkerställa att den enskilda eleven får tillgång till olika kulturuttryck under sin tid i grundskolan, även om skolan samarbetar med en kulturaktör i fler än tre år. Vidare har vissa huvudmän för grundskolan ställt sig frågande till treårsprincipen med hänvisning till att kontinuitet är av stor vikt för deras elever och att det snarare kan finnas vinster med att särskolans elever får möta samma kulturaktörer flera gånger i projekt inom Skapande skola. I Översynen angav sällansökande huvudmän kraven om variation och professionalitet som ett skäl att inte söka bidrag.¹⁵

3. Förslag på utveckling

3.1. Förslag på ändringar i Skapande skolas förordning

Ett delmål i projektet är att förenkla villkor och krav för sökanden så att fler skolhuvudmän intresserar sig för att söka bidraget och fler elever får ta del av Skapande skola. För att nå målet har projektgruppen sett över bidragets förordning och tagit fram förslag på vilka delar i bidragets nuvarande syften och krav som kan behållas, skrivas om eller helt tas bort.

I linje med förslagen i Översynen föreslår vi att sänka kraven avseende eget skapande och variation av kulturuttryck och ta bort syftet med långsiktig integrering. Detta ökar möjligheterna för mindre huvudmän att söka genom att förenkla både huvudmännens planering och Kulturrådets uppföljning. Genom att tona ner kravet på eget skapande sänks trösklarna att ta del av bidraget. Bidraget kan då användas i en friare form utifrån huvudmännens prioriteringar. Eleverna får möjlighet till kulturupplevelser *eller* att utveckla sina skapande förmågor *eller* både ock.

För att utveckla bidragets förordning i en riktning som passar in i skolans kontext föreslås att eleverna ska få möjlighet att utveckla *förståelse* för professionella konst- och kulturuttryck. För att få tillgång till kulturens alla uttrycksformer är det viktigt att projekten skapar förutsättningar för reflektion och att projekten på så sätt erbjuder en fördjupning.

¹⁴ SOU 2021:77 Från kris till kraft, återstart för kulturen s.180

¹⁵ Kulturrådet, (2019), Översyn av skapande skola: En analys av bidragets utvecklingsbehov (KUR 2019/2803)

3.1.1. Ny syftesformulering

En ny syftesformulering är tänkt att tydligare spegla de kulturpolitiska målen. Särskilt målen att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor samt att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Bidraget ska komplettera skolans uppdrag att eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. Enligt läroplanen ska eleverna *få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.*¹⁶

Skapande skola lutar sig även mot konventionen om barnets rättigheter.¹⁷ Artikel 31 slår fast barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Att "fritt" delta bör inte ses som motsatsen till ett obligatorium att delta. Skapande skola ska ske inom ramen för den obligatoriska undervisningen. Begreppet "fritt" säger något om hur deltagandet går till, att inte kontrolleras eller styras i vad en tycker om konst och kultur. Det bör även förstås i relation till barns konstnärliga frihet i det egna skapandet.

Med bakgrund i detta föreslås följande lydelse:

Ändamålet med statsbidraget är att medverka till att:

elever får tillgång till kulturens alla uttrycksformer tillsammans med kulturlivets parter genom att

- 1. uppleva och utveckla förståelse för professionella konst- och kulturuttryck, och*
- 2. ges möjlighet att fritt utveckla sitt eget skapande.*

3.1.2. Skapande skolas villkor

Förordningens villkor uttrycker vem som kan få statsbidrag, till vad och vilka förutsättningar som krävs. Bidraget får lämnas för

1. inköp av professionell kulturverksamhet,
2. insatser som främjar elevernas eget skapande som en del i undervisningen, *eller*
3. insatser som främjar en långsiktig samverkan mellan förskoleklassen, grundskolan eller vissa särskilda utbildningsformer och kulturlivets parter.

Statsbidraget får inte användas till administrationskostnader.

3.1.3. Inköp av professionell kulturverksamhet

Enligt rådande riktlinjer avses verksamhet inom scenkonst, litteratur, visuell konst, arkitektur, design, konsthantverk, film, media, hemslöjd samt arkiv- och museiverksamhet. I enlighet med Kulturrådets övriga bidrag föreslås att musik läggs till utöver scenkonst.

¹⁶ Skolverket, Lgr11 och Lgr22, Skolans uppdrag

¹⁷ FN:s konvention om barnets rättigheter som antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989

3.1.4. Insatser som främjar elevernas eget skapande som en del i undervisningen

Med detta avses projekt där eleverna får möjlighet att utveckla sina skapande förmågor och fördjupa sig i och utforska konstnärliga uttryck tillsammans med professionella kulturaktörer som en del av den obligatoriska undervisningen. Bidraget kan även användas till för- och/eller efterarbete med skolans pedagoger och den professionella kulturaktören till exempel i form av workshops eller liknande aktiviteter som en del av ett Skapande skola-projekt. Inga ändringar föreslås i förordningen, men stycket bör tydliggöras i Skapande skolas riktlinjer.

3.1.5. Insatser som främjar långsiktig samverkan mellan huvudmannen och kulturlivets parter

Den långsiktiga samverkan mellan skolan och kulturlivets parter är något som är svårt att såväl operationalisera som mäta, i och med att Skapande skola är ett projektbidrag.

Mot bakgrund av detta, bedömer projektgruppen att bidraget skulle tjäna på ett mer avgränsat användningsområde och att behovet av nätverk och mötesplatser mellan kulturlivets parter och skolan uppnås bättre på andra sätt än genom Skapande skola-bidraget. Bidrag till nätverk och insatser som stärker infrastruktur kan exempelvis ges i och med det nya bidraget Stärkt kultur i skolan. (se kap. 6)

Förslaget är att denna punkt tas bort. Dels för att tydliggöra och avgränsa bidragets användningsområden dels följer en logisk konsekvens i och med förslaget att lyfta bort "långsiktig integrering" från bidragets syfte.

3.1.6. Administrationskostnader

Statsbidraget får inte användas till administrationskostnader vilket innebär att bidraget inte får gå till exempelvis samordnarnas löner. Som tidigare nämns så är bidraget komplext och det finns stora administrativa utmaningar. Kulturrådet föreslår att ansökningsförfarandet förenklas för att underlätta huvudmannens administrativa börda med mer generella fördelningsprinciper.

Den kartläggning av statsbidrag till skolhuvudmän som gjordes våren 2021 lyfte fram att med generella fördelningsprinciper finns en risk att undanträngning kan öka.¹⁸ Om kommunerna kan räkna med bidraget för att säkra barns rätt till kultur finns det risk att de drar ner på sina egna ambitioner. Ett sätt att motverka detta kan vara att i riktlinjerna formulera regler som ska säkerställa att kommunerna också gör sin del av arbetet. De administrativa kostnaderna är ett sätt att säkerställa en "egeninsats" när vi inte ställer några andra motkrav.

3.1.7. Förenklad formulering kring krav på delaktighet

I så väl skollagen som läroplanen är de demokratiska värdena, elevernas delaktighet och inflytande centralt. Elevernas delaktighet är även en viktig del i arbetet med Skapande skola. Projektgruppens bedömning är att vi, baserat på tillitsprincipen, kan luta oss mot att förordningens villkor sammanfaller med betoningen på demokrati och delaktighet i läroplanen och tona ner detaljnivån i delaktighetskravet.

¹⁸ Kulturrådet, 2021, Kartläggning av myndigheters arbete med ett urval av statsbidrag - underlag för utveckling av bidraget skapande skola (Adm 2020/150)

I den nya lydelsen tydliggörs innebörden av delaktighet då eleverna föreslås ges möjlighet till delaktighet i och inflytande över insatserna.

3.1.8. Ersätt handlingsplanen med mål för arbetet med bidraget

För att minska den administrativa bördan föreslår projektgruppen att kravet på handlingsplan tas bort och ersätts med ett krav på att beskriva vilka mål som sätts upp för att syftet med bidragets ska nås.

3.2. Söka i samverkan - en väg framåt?

För att komma åt problematiken med brist på personella resurser hos framför allt mindre huvudmän, har huvudmännen getts möjlighet till att söka bidrag i samverkan. Vi ställer dock inga specifika krav på hur samverkan ska se ut. Formellt kan det enbart finnas en huvudman som ansvarar för ansökan och redovisning. Vi ser därför behov av att erbjuda en särskild ansökningsblankett som tydliggör vem som är stödmottagare och därmed huvudansvarig för projektens genomförande. Detta är ett sätt att underlätta för huvudmän att söka i samverkan.

Vi ser också behov av att ännu tydligare rekommendera att samverkansparterna ingår ett samverkansavtal så att det blir tydligt att alla parter i projektet tar del av stödet på ett likvärdigt sätt. Den som är stödmottagare ansvarar för att fördela utbetalt stöd vidare till samverkansparterna. Samverkan bör även intygas i ansökan.

3.3. Ta bort treårsprincipen

Tidigare analyser av Skapande skolas utvecklingsbehov har lyft problemen med treårsprincipen. Treårsprincipen har emellanåt fått en begränsande funktion, särskilt i landsbygdskommunerna, i stället för att stödja huvudmännen i att åstadkomma den variation av erbjudna konst- och kulturuttryck som efterfrågas. Variation av kulturuttryck kan emellertid uppnås och säkerställas på flera sätt. I förslagen till förändringar av arbetet med bidraget, hörsammas därför kritiken mot denna regel. I skolans värld är det viktigt med kontinuitet och stabilitet. Ett längre samarbete med en specifik kulturaktör eller kulturverksamhet kan behövas för att arbetet ska kunna förankras på ett djupare plan på skolan. Mot bakgrund av detta förslår vi här att treårsprincipen tas bort från riktlinjerna.

3.4. Utveckla former för närmare samarbete med regionerna

Ett delmål i projektet var att se över på vilket sätt regionerna kan fungera som ett stöd till huvudmännen och vara behjälpliga i att identifiera projekt och hitta professionella kulturaktörer. Som nämnts saknar små enskilda huvudmän ofta både kännedom om bidraget och personella resurser för att uppbygga kontakter med kulturlivet. Det går att konstatera att det är en utmaning för små huvudmän att bära både kompetens och handlingskraft. Projektgruppen anser att regionerna kan spela en viktig roll i att stötta huvudmännen i kompetens om och kontakter med det professionella kulturlivet. Utöver att regionerna kan ha en viktig roll i att bistå huvudmännen i kontakt med professionella kulturaktörer kan de även fylla en viktig roll i att stötta de huvudmän som vill söka i samverkan.

Här har utvecklingsprojektet inte nått hela vägen fram och det finns mycket kvar att utreda. Flera regioner har redan ett väl utvecklat samarbete för att stötta huvudmännen, men vi skulle behöva se närmare på hur stat, region och kommun kan samspela kring Skapande skola för att sprida möjliga arbetssätt och goda exempel.

Utveckling av bidragshantering och ansökningsförfarande

4. Förenklad ansökningsprocess och fördjupad uppföljning

I Översynen sammanfattas huvudmännens önskemål kring bidragets utveckling som "mer inspiration och mindre byråkrati." Det finns en uppfattning bland huvudmännen att ansökningsförfarandet är för resurskrävande i förhållande till vad det ger.¹⁹

Utöver att förenkla villkor och krav i förordning och riktlinjer ska utvecklingsprojektet även leda till ett förenklat ansökningsförfarande. Detta ska i sin tur leda till en effektivisering av handläggningen och hur Kulturrådet fördelar bidrag. I förslaget finns en ny förenklad ansökningsblankett och nya fördelningsprinciper som alla har stort fokus på tillit, förutsägbarhet och enkelhet.

4.1. Ansökningsprocessen

I en förenklad och mer tillitsbaserad ansökningsprocess kan bidragsmedlen användas på det sätt som huvudmännen anser är mest lämpligt. Fokus flyttas från vad huvudmännen planerar att göra till att i samband med redovisning visa hur regelverket följts. Detta kan skapa "luft" i huvudmännens planering av projekt i och med att planeringen skjuts närmare genomförandetiden och att tyngdpunkten infaller efter att de fått besked om tilldelade medel. Detta skapar dessutom bättre förutsättningar för elevernas delaktighet.

Sökanden behöver intyga att:

- Elever är delaktiga och ges inflytande i projekten
- Projekten genomförs tillsammans med kulturlivets parter
- Skapande skola projekten genomförs som ett komplement till den egna verksamheten
- Projekten genomförs inom ramen för den obligatoriska undervisningen

¹⁹ Kulturrådet, (2019), Översyn av skapande skola: En analys av bidragets utvecklingsbehov (KUR 2019/2803) s. 27

Sökanden behöver ange:

- Huvudmannens säteskommun (enskild huvudman uppger även i vilka kommuner den bedriver sin verksamhet)
- Antal grundskolor som huvudmannen ansvarar för
- Antal grundskolor som omfattas av projekten
- Totala antalet elever hos skolhuvudmannen (åk F-9)
- Antal elever som planeras delta i projekten
- Om särskolan eller specialsolan ingår i planerade projekt
 - Totalt antal elever i särskolan
 - Antal elever i särskolan som planeras delta i projekten
- Mål för att uppnå syftet med Skapande skola (se punkt 3.1.8)
- Uppskattad budget för genomförandet

Ansökningsperioden föreslås ha samma tidsram som tidigare, där bidraget söks i början av året för genomförande under nästkommande läsår. Kulturrådet bedömer dock att nya fördelningsprinciper (kap. 5) kan leda till att beslut om tilldelning kan ske betydligt tidigare än i dagsläget. För huvudmännens planering är ett så tidigt besked som möjligt av vikt.

4.1.1. Inför e-tjänst

Ett förändrat bidrag och nytt ansökningsförfarandet motiverar även att se över *hur* huvudmännen söker. Blanketterna för att söka och redovisa Skapande skola bidrag är statiska, vilket gör dem långa och svårarbetade för handläggarna.

Det finns en ökad risk att huvudmännen lämnar fel information i ansökan via onlinetjänsten. Det är vanligt att huvudmännen fyller i fel, exempelvis antal elever i stället för antal skolor och tvärtom. Användandet av e-tjänst skulle kunna förhindra den typen av fel. Onlinetjänsten är en del av en omständlig ansökningsprocess vilket blir ett hinder för sällansökande samt driver interna resurser.

Att införa e-tjänst skulle effektivisera för såväl de sökande som handläggare och administratörer.

4.1.2. Behov av projektplan?

I samtliga ansökningar om projektbidrag till Kulturrådet finns en fråga om vad de sökande planerar att göra. I och med en beskrivning av vad som planeras går det i redovisningen att svara på en avvikelsefråga, vilket underlättar uppföljningen. En avgörande fråga inom Skapande skola är att huvudmännen vid söktillfället väldigt sällan vet vad de vill göra, tillsammans med vem och vilka kostnader som finns. Möjligheten att sammanfatta planerat projekt kan också vara svårt för de huvudmän som har många skolenheter och planerar projekt för flera årskurser. Projekten kan vara väldigt omfattande.

Kulturrådet föreslår att ansökan förenklas genom att de sökande inte längre behöver göra en projektbeskrivning för att söka bidraget, inte heller behöver de redogöra för vilka kulturaktörer de ska samarbeta med eller vilka föreställningar de planerar att gå på. För att kunna avgöra om de sökande kan beviljas bidrag behöver huvudmännen beskriva vilka mål de satt upp för att bidragets syfte ska uppnås.

4.2. Uppföljning av genomförda projekt

I en förenklad ansökan behöver de sökande som nämnts inte ange vilka projekt som planeras. I stället beskriver huvudmännen vad de gjort i redovisningen, ett steg i mer tillitsbaserad riktning. Kulturrådet kommer behöva lägga mer tyngd på uppföljning. Det är där Kulturrådet kan få syn på hur huvudmännen faktiskt har jobbat med bidraget och att

de sökande har använt tilldelade medel på rätt sätt. Förskjutningen från att kraft läggs på ansökan till redovisningen behöver vara tydligt för de sökande, så att uppföljningen inte kommer som en överraskning. Utöver ordinarie redovisning bör uppföljning ske genom såväl stickprov som fördjupad uppföljning.

4.2.1. Redovisning och återbetalning

Samtliga som har beviljats bidrag behöver redovisa hur medlen har använts. Om inte hela bidraget kommit till användning ska kvarvarande medel betalas tillbaka till Kulturrådet. Det gäller även om bidragsmedlen använts på ett felaktigt sätt.

En förenkling av redovisningen har redan genomförts inom Skapande skola med lyckat resultat. I redovisningen får Kulturrådet exempel på projekt som har genomförts, huvudmännen svarar på vilka kulturformer eleverna har fått ta del av och tillsammans med vilka kulturaktörer eller kulturverksamheter.

4.2.2. Stickprov

Idag genomförs stickprov av hur professionalitetskravet efterlevts. Cirka 15 procent av anlidade kulturaktörer granskas och huvudmännen uppmanas i kommunikation både inför ansökan och redovisning att se till att ha bra underlag på hur professionaliteten har säkrats.

Utöver ordinarie redovisning föreslår vi att arbetet med stickprov utökas till att omfatta projekten i sin helhet. Samtliga huvudmän som Kulturrådet fördelat medel till kan bli föremål för en kontroll av att statsbidraget används på ett korrekt sätt.

Urval av huvudmän vars projekt ska granskas bör utgå ifrån bedömda riskfaktorer, exempelvis

- Små huvudmän med små resurser att planera för användningen av statsbidraget
- Huvudmän med beslut om föreläggande eller vite från Skolinspektionen
- Stora huvudmän med många elever som därmed beviljas en stor andel av bidraget

Det är av vikt att det inte är samma huvudmän som väljs ut år efter år utan att urvalet kan ändras. Syftet med granskning är att säkerställa att projekten uppfyller bidragets syften och krav samt signalera till huvudmännen att detta är ett bidrag som kräver planering och att bidragets villkor ska efterlevas.

4.2.3. Fördjupad uppföljning

Projektgruppen ser ett behov av fördjupad uppföljning vart annat eller vart tredje år. Genom fördjupande frågeställningar kan vi på ett utförligt sätt få syn på vilka aktiviteter som bekostats med hjälp av bidraget. En fördjupad uppföljning kan även innehålla intervjuer med elever för att få inblick i deras upplevelse, vad de tycker om det de får ta del av samt hur delaktigheten har sett ut.

Fördjupad uppföljning och kontroll behövs för att ge inblick i hur statsbidragen används och kunskap som kan användas för att utveckla och förbättra arbetet med statsbidragen.

4.3. Nytt arbetssätt genom handledning?

I Återstartsutredningen görs bedömningen att *Kultursektorns verksamheter har potential att bidra till skolans grundläggande syfte och måluppfyllelse. Men skolan kan behöva stöd*

i att se vilka värden kulturinslag kan medföra och hur utbyte och samverkan med kultursektorn kan utvecklas.²⁰

Vi bedömer att Kulturrådet tillsammans med andra aktörer kan behöva se närmare på hur huvudmännens "beställarkompetens" kan stärkas, och även undersöka hur kulturaktörerna kan rustas för mötet med skola och elever. En idé är att Kulturrådet samlar exempel och tips så att huvudmännen hittar till kvalitativa kulturprogram med bra projekt att erbjuda sina skolenheter.

I arbetet med denna rapport har vi kunnat konstatera ett behov av utökad handledning till de sökande. Exempelvis vid framtagning av huvudmännens mål för Skapande skola-insatserna. Genom en formaliserad dialog för att arbeta förbyggande med frågor som rör barns rätt till kultur skulle kulturens roll i skolan kunna stärkas.

Genom handledningen kan även vi som myndighet utveckla vår stödjande roll. Vi får syn på de sökandes upplevelser och erfarenheter av bidraget, samt eventuella svårigheter med att förstå riktlinjer och villkor. De risker och eventuella fallgropar som finns med en förenklad ansökningsprocess fångas upp genom ett mer strukturerat och fördjupande uppföljningsarbete. Det finns även en förhoppning att huvudmännen kan få syn på hur de kan arbeta med sina egna strukturer så att återflödet blir lägre. Handledningen ska inte innebära någon administrativ börda för de sökande, då fokus ligger på dialog. Som koncept kan det behöva testas noggrant så att det inte leder till merarbete för myndigheten.

Det finns även ett behov av ett större och mer strukturerat samarbete mellan kultur- och utbildningssektor på alla nivåer, både nationellt och lokalt, för att säkerställa förankring, planering och underlätta genomförande.

5. Förenklade fördelningsprinciper

I kartläggningen som gjordes våren 2021 var bedömningen att Kulturrådets arbete skulle underlättas väsentligt av mer principiella fördelningsprinciper. Kartläggningen har visat att de relativt enkla fördelningsprinciperna ofta är de som vinner störst gehör och får legitimitet. Schablonmässiga ersättningsmodeller som bygger på elevantal skulle därmed kunna vara en riktning för Kulturrådet att gå i.²¹

I dag görs en kvalitativ bedömning av de ansökningar som kommer in till Kulturrådet. Genom tydliga fördelningsprinciper och schabloner vill Kulturrådet i stället öka förutsägbarheten kring statsbidraget och minska det tidskrävande kvalitativa bedömningsarbetet.

5.1. Modell 1

Fördelningsmodell 1 bygger på nyckeltal. Det sker ingen kvalitativ bedömning av ansökan utan de kvantitativa uppgifter som huvudmannen angett i sin ansökan ligger till grund för bidrag. Huvudmännen fördelas ett schablonbelopp utifrån dessa nyckeltal:

- Deltagande elever
- Antal elever i särskola och specialskolan
- Geografisk plats.

²⁰ SOU 2021:77 Från kris till kraft, återstart för kulturen s. 203

²¹ Kulturrådet, 2021, Kartläggning av myndigheters arbete med ett urval av statsbidrag - underlag för utveckling av bidraget skapande skola (Adm 2020/150)

För att säkerställa möjligheten att genomföra satsningar även för mindre huvudmän varierar stödets storlek utifrån hur många barn som planeras att delta i projekten. Fördelning av medel görs genom en fördelningstrappa där summa per elev succesivt minskar. Kulturrådet har inspirerats av Skolverket som arbetat med liknande modeller i vissa av sina statsbidrag.

Ett högre belopp ges till elever i särskola, specialskola och skolor som riktar sig till elever med funktionsnedsättningar.

Utifrån från Tillväxtverkets kategorisering av kommuntyper²² ges ett tillägg till glesta och mycket glesta landsbygdskommuner för att kompensera för de som har långa avstånd mellan skola och kulturverksamhet.

Genom schablonbeloppet går det att erbjuda en förutsägbarhet kopplat till fördelat bidrag så att huvudmännen själva kan räkna ut ungefär vilka medel de kan förvänta sig och planera utifrån det. Genom den i ansökan angivna budgeten visar huvudmännen på sin ambitionsnivå och beviljat belopp kan aldrig bli högre än sökt belopp.

5.1.1. Bidragsomgångens faser

- Ansökan (sökande)
- Beredning (KUR)
- Utbetalning (KUR)
- Redovisning (sökande)
- Granskning (KUR)
- Kontroll av urval och fördjupad uppföljning (KUR)

5.2. Modell 2

Den här modellen bygger på en blandning av att "nyckla ut" ett grundbelopp och en frivillig del som bygger på kvalitativa bedömningar av en utvecklingsplan och behovsanalys.

Grundbeloppet utgår enbart från antal elever. Grundbeloppet kan ge en förutsägbarhet där huvudmännen själva kan räkna ut ungefär vad de kan förvänta sig och planera utifrån det.

I behovsanalysen beskriver huvudmännen vad som gör att de ska fördelas extra medel. Det kan bland annat handla om särskilda satsningar för vissa målgrupper. Behov av extra medel utifrån geografiska förutsättningar eller socioekonomiska utmaningar. Särskilda prioriteringar för särskolan och elever med funktionsnedsättning. I ansökan anger de sökande såväl en projektplan som behovsanalys. De anger budget för grundbelopp och utvecklingsplan samt bör ha en plan för hur eleverna ska ges inflytande över de projekt som de deltar i.

²² Tillväxtverket gruppera kommuner enligt vissa geografiska egenskaper:
Storstadskommuner
Täta blandade kommuner (Täta kommuner nära en stad)
Glesta blandade kommuner (Täta kommuner avlägset belägna)
Tätortsnära landsbygdskommuner
Glesta landsbygdskommuner (Landsbygdskommuner avlägset belägna)
Mycket glesta landsbygdskommuner

5.2.1. Bidragets faser

- Ansökan (Sökande)
- Beredning (KUR)
 - ett grundbelopp ges i steg 1 till samtliga sökanden som uppfyller bidragets villkor, utifrån antal elever hos huvudmannen men viktat för att möjliggöra verksamhet även för mindre huvudmän
 - Därefter fördelas i steg 2 ytterligare medel till sökanden utifrån en kvalitetsbedömning av behovsanalys och utvecklingsplan
- Utbetalning (KUR)
- Redovisning (sökande)
- Granskning (KUR)
- Kontroll av urval och fördjupad uppföljning (KUR)

5.3. Analys av modellerna

Oavsett val av modell kommer Kulturrådet kunna erbjuda en större förutsägbarhet kring vad huvudmännen kan förvänta sig av bidraget vad gäller beviljade medel.

Projektgruppens bedömning är att fördelning utifrån schablonbelopp ger de sökande bättre förutsättningar att anpassa bidraget efter den egna verksamheten och underlättar för de huvudmän som upplever bidraget stelbent och som har behov av större flexibilitet

Det finns utmaningar med att använda geografisk plats som nyckeltal. Tillväxtverkets kommunindelning är översiktlig och det kan vara svårt att placera in de enskilda huvudmännen i denna fördelning. Vissa enskilda huvudmän har skolenheter i flera olika kommuner och det finns därmed en svårighet hur nyckeltalet ska användas på dessa huvudmän. Den information som Kulturrådet har att använda är var huvudkontoret finns, vilket gör att Kulturrådet kan missa behov som finns hos vissa huvudmän. Huvudmännens olika förutsättningarna att genomföra projekt styrs till stor del av geografisk plats, därmed är en viktning av denna parameter av stor betydelse.

I en intervju med Skolverket, som gjordes som en del av kartläggningen av statsbidrag, betonas att statsbidragens omfattning är avgörande för vilka fördelningsprinciper som är rimliga. En fördelningsnyckel som ger bidrag till samtliga huvudmän och där vissa huvudmän ges ett större belopp, på grund av storlek eller behov, kräver ett förhållandevis omfattande bidrag. Skapande skola har en stor målgrupp, skulle det bli fallet att så gott som samtliga huvudmän söker för samtliga elever finns en risk att bidragsramen är för liten för en fördelning utifrån antal elever.²³

5.3.1. Analys av modell 1

Modellen har ett tydligt generellt syfte, alla som är intresserade av att ta del av Skapande skola och som kan intyga att de uppfyller syfte, villkor och krav, beviljas bidrag.

Fördelarna med denna modell är att vi underlättar för de sökande i ansökningsfasen och minskar den administrativa bördan. Modellen effektiviserar handläggarnas arbete, bidrag fördelas på ett enklare och mer jämlikt sätt. Det blir även lättare att kommunicera förväntad nivå på bidraget, vilket gör att de sökande kan planera sina projekt på ett annat sätt och jobba mer kreativt utifrån förväntade medel. Huvudmännens egna prioriteringar hamnar i fokus.

Det finns en risk att projekten får en lägre ambitionsnivå då fördjupande projekt ofta kräver mer resurser av huvudmännen både i form av tid och pengar. Kulturrådet behöver

²³ Kulturrådet, 2021, Kartläggning av myndigheters arbete med ett urval av statsbidrag - underlag för utveckling av bidraget skapande skola (Adm 2020/150)

vara uppmärksam på att vissa målgrupper kostar mer, här gäller det för Kulturrådet att säkerställa att exempelvis sarskolan inte får sämre förutsättningar och att vi hittar en modell att vikta bidraget på.

En förutsättning för modellen är att syftet är glasklart, det ska vara lätt att göra rätt.

Det finns en risk att en modell som bygger på schablonbelopp får en undanträngande effekt. För att undvika detta behöver kommunikationen av bidragets syfte vara tydligt.

5.3.2. Analys Modell 2

En modell som bygger på både grundbelopp och behovsanalys kräver mer resurser, både av de sökande och av Kulturrådet. Huvudmännen behöver lägga mer tid på en fördjupad plan och Kulturrådet behöver avsätta personella resurser och mer tid för att kunna göra en kvalitativ läsning och bedömning av ansökningarna.

Modellen ger förutsättningar att arbeta med utlysningar och särskilda prioriteringar. Den skapar även förutsättningar att få syn på såväl huvudmännens som elevernas olika behov.

Bidragets omfattning kan vara för litet för att klara av att både fördela bidrag enligt en fördelningsnyckel och behovsanalys. De som enbart söker grundbeloppet riskerar att ges en alltför liten summa, för att göra nytta i verksamheten.

Att söka med en behovsanalys är tänkt att vara frivilligt, men det finns en risk att denna modell leder till att det låga grundbeloppet "tvingar" huvudmännen att arbeta med fördjupande behovsanalys så att målet att underlätta för huvudmännen inte uppnås.

6. Projekt som stärker kultur i skolan – ett nytt bidrag

I regleringsbrevet finns utrymme att använda anslagsposten Skapande skola för statsbidrag till andra verksamheter som syftar till att stärka kultur i skolan. Bidrag ska då lämnas enligt förordningen (2012:517) om statsbidrag till kulturella ändamål. Projektgruppen föreslår att en del av anslaget avsätts för att utlysa ett nytt bidrag, vilket kan förstärkas med det årliga återflödet.

Bidraget "Stärkt kultur i skolan" kan användas till insatser som stärker strukturer eller ett konst- och kulturområde genom till exempel metodutveckling, kunskapsspridning eller nätverk. Bidraget kan också gå till projekt som skapar nya förutsättningar för elever att fördjupa sig inom ett visst konstnärligt område. Bidraget ska komplettera insatser som sker inom Skapande skola och stärka förutsättningarna för kultur i skolan. Sökande kan inte vara skolhuvudman utan sökande ska vara juridiska personer och enskilda näringsidkare som bedriver projekt för att stärka kultur i skolan.

Bidraget kommer ha en allmän utlysning skild från Skapande skola, där ansökningsperioden förläggs till hösten.

7. Slutsatser

Rapporten undersöker två olika modeller för fördelning av bidrag och slutsatsen är att rekommendera vidare arbete med modell 1, som bygger helt på nyckeltal. I modell 1 görs ingen kvalitativ bedömning av ansökan utan de kvantitativa uppgifter som huvudmannen angett i sin ansökan ligger till grund för bidrag.

Vidare föreslås en förordningsändring för att tydliggöra syftet och klargöra bidragets användningsområden. Rapporten innehåller även förslag på ändringar av bidragets riktlinjer. I förlängningen av detta, föreslås att projektgruppen nu förbereder en hemställan med förslag på ny syftesformulering, uppdaterade villkor och förutsättningar för bidrag.

De föreslagna förändringarna skulle bli tydligare med en förordningsändring. Följande förslag är dock möjliga att genomföra även med befintlig förordning:

- huvudmän ges möjlighet att söka bidrag för professionell kulturverksamhet med eller utan eget skapande
- treårsprincipen tas bort
- innehåll i handlingsplanen förtydligas
- förenkla ansökningsblanketter ytterligare
- implementera nytt arbetssätt och fördjupad uppföljning
- ta fram blanketter för att söka i samverkan
- fördela bidrag utifrån nyckeltal

7.1. Återstående insatser

Bidragets utveckling kräver att kommunikationen av Skapande skola utvecklas vidare. Det behövs en kommunikationsplan för implementeringen av det nya arbetssättet för att tydliggöra vad de sökande kan förvänta sig av bidraget och i syfte att öka huvudmännens möjligheter att leva upp till bidragets nya syften, krav och riktlinje.

De förslag som presenteras i den här rapporten behöver införlivas i nya riktlinjer för Skapande skola. Det behövs även riktlinjer för nya bidraget Stärkt kultur i skolan.

Utöver de förändringar som rapporten föreslår, framkommer områden som utvecklingsprojektet inte kan lösa och som kan komma att kräva ytterligare kartläggning och uppföljning.

Kulturrådet föreslås att

- kartlägga på vilket sätt ett närmare samarbete med regionerna kan stärka arbetet med bidraget
- utveckla arbetssätt för att stärka skolornas beställarkompetens och rusta kulturaktörer att erbjuda kvalitativa kulturprogram riktat till elever i grundskolan
- utveckla arenor för dialog och kunskapsdelning för att skapa utrymme för stöttning och handledning av de sökande
- ta fram en bemanningsplan av handläggare till Skapande skola. Bidraget effektiviseras i ansökningsfasen, men den fördjupande uppföljningen och nytt arbetssätt med handledning kräver personella resurser liksom hanteringen av det nya bidraget "Stärkt kultur i skolan"
- stärka det interna arbetet på Kulturrådet för att arbeta med strategisk kommunikation samt samarbetet mellan administratörer och handläggare

Regeringen rekommenderas att

- se över bidragsramen. Förhoppningen att bidragsutvecklingen ska leda till att fler huvudmän söker så att fler elever får ta del av Skapande skola väcker frågan om bidragets omfattning är tillräckligt stort för att fler elever ska kunna ta del av Skapande skola på ett likvärdigt sätt?

BILAGA 1 Tabeller och grafer

Tabell 1: Översikt över deltagande elever i grundskolan 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Deltagande elever i ansökan	865 002	844 486	840 203	757 431
Deltagande elever i redovisning	775 600	696 300	583 203	502 784
Andel elever som deltog i jämförelse med ansökan	89%	82%	69%	66%
Totalt antal grundskoleelever i Sverige	1 049 500	1 068 300	1 090 000	1 100 000
Total andel elever som tagit del av Skapande skola i jämförelse med riket	74%	65%	54%	45%

Tabell 2: Outnyttjade bidragsmedel, grundskolan 2016-2020

	2016	2017	2018	2019*	2020*
Beviljat bidrag	175 855 481	179 964 460	173 211 755	153 925 157	156 822 306
Outnyttjat bidrag	9 000 000	10 000 000	12 500 000	15 504 441	25 000 000**
Outnyttjat bidrag procent	5%	6%	7%	10%	16%

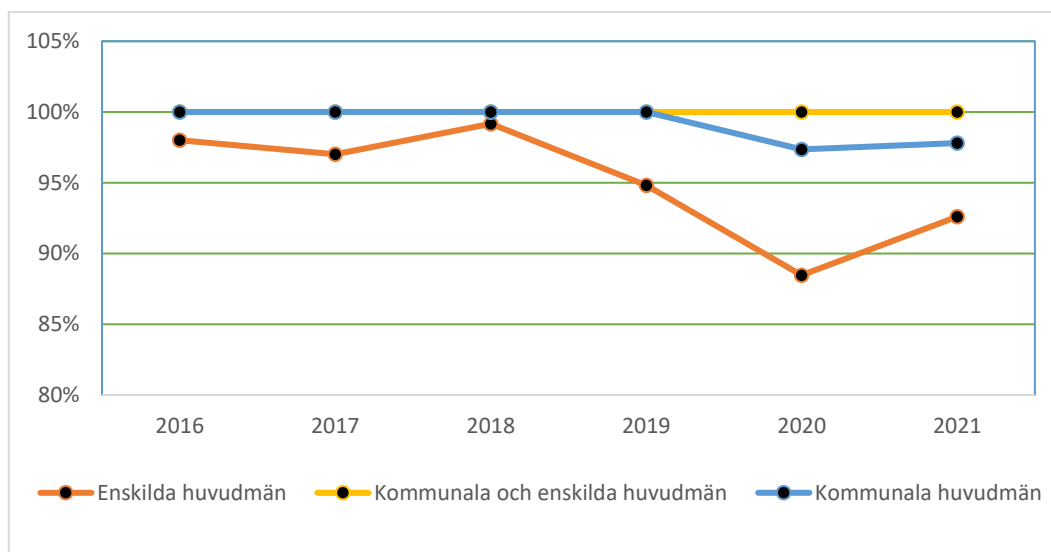
*Bidragsomgången 2019 och 2020 var hårt drabbad av corona-pandemin vilket gör att återflödet var extra stort.

** preliminära siffror

Tabell 3: Andel sökande huvudmän utifrån storlek och huvudmannafom

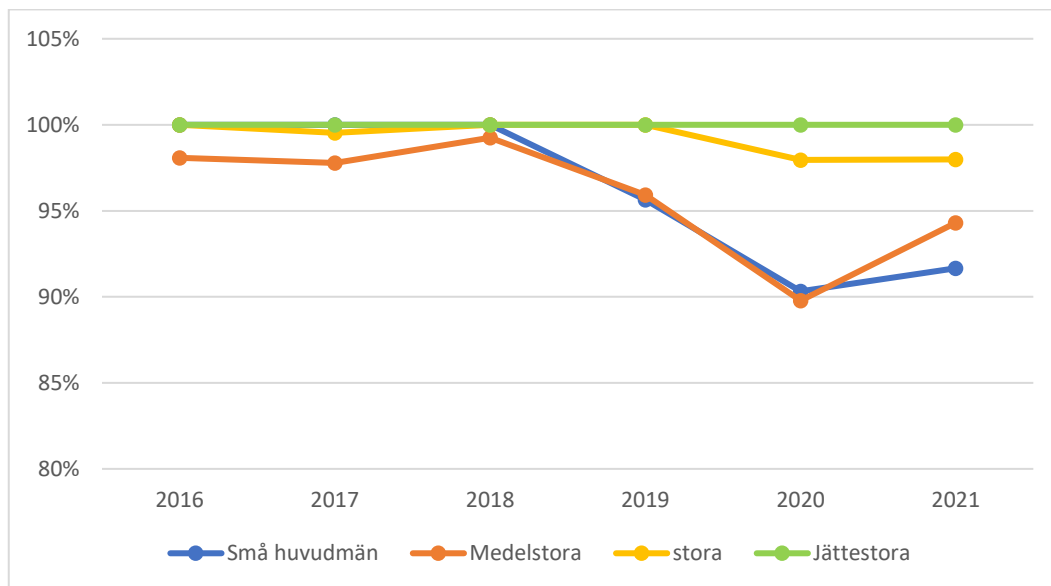
	Enskild	Kommunal	Statlig	Totalsumma
Huvudmän med 0–99 elever	11%	-	-	11%
Huvudmän med 100–999 elever	21%	81%	100%	30%
Huvudmän med 1000–9999 elever	64%	90%	-	89%
Huvudmän med mer än 10 000 elever	100%	100%	-	100%
Total andel huvudman	19%	89%	100%	42%

Figur 1: Andel bifall utifrån huvudmannatyp 2016–2021

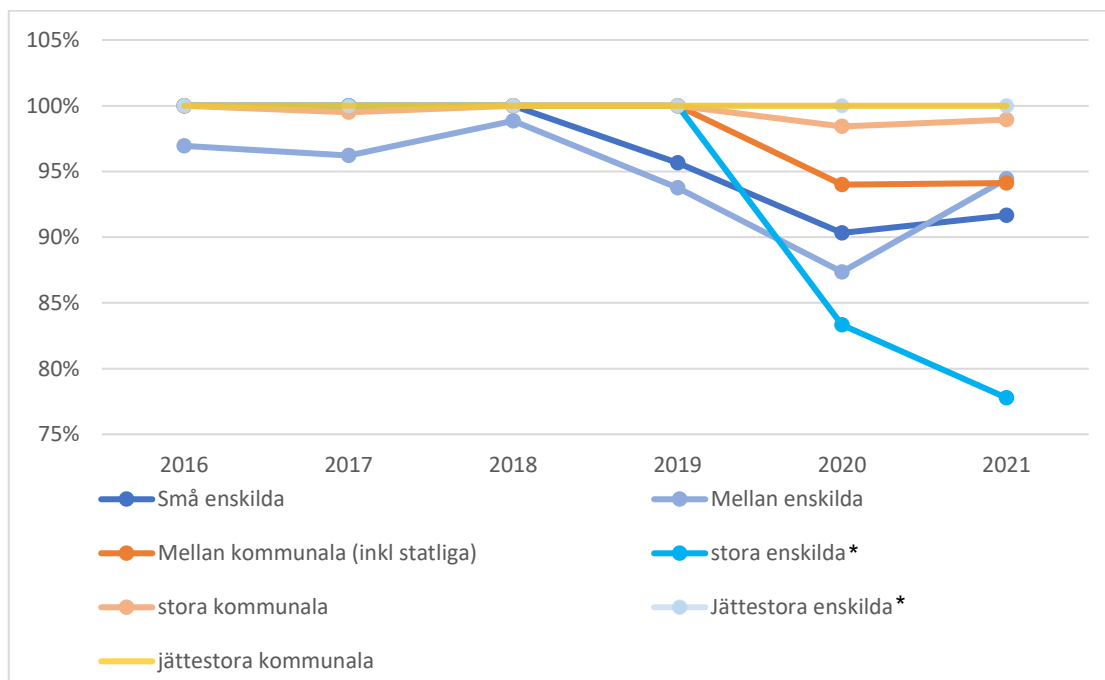

Den kraftiga minskningen av andel bifall från år 2019 hänger samman med att riktlinjerna ändrades det året, med ett högre krav på eget skapande. Samt att förskolan inkluderades i bidragets ram, vilket ökade konkurrensen och kraven på ansökningarna.

Figur 2: Andel bifall utifrån storlek på huvudman 2016-2021

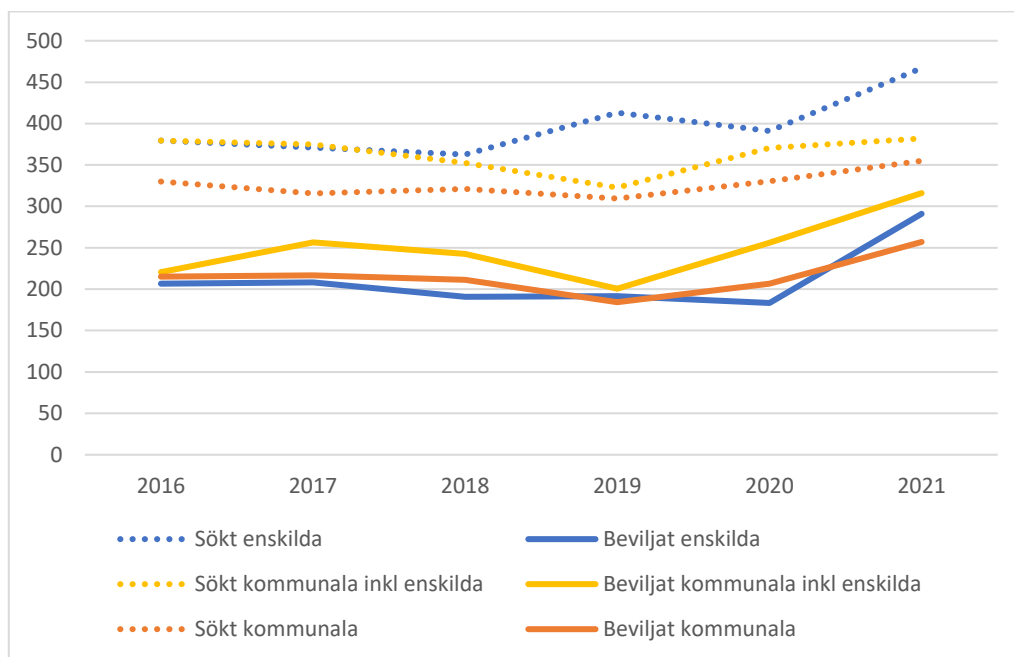

Figur 3: Andel bifall utifrån huvudmantyp och storlek 2016-2021

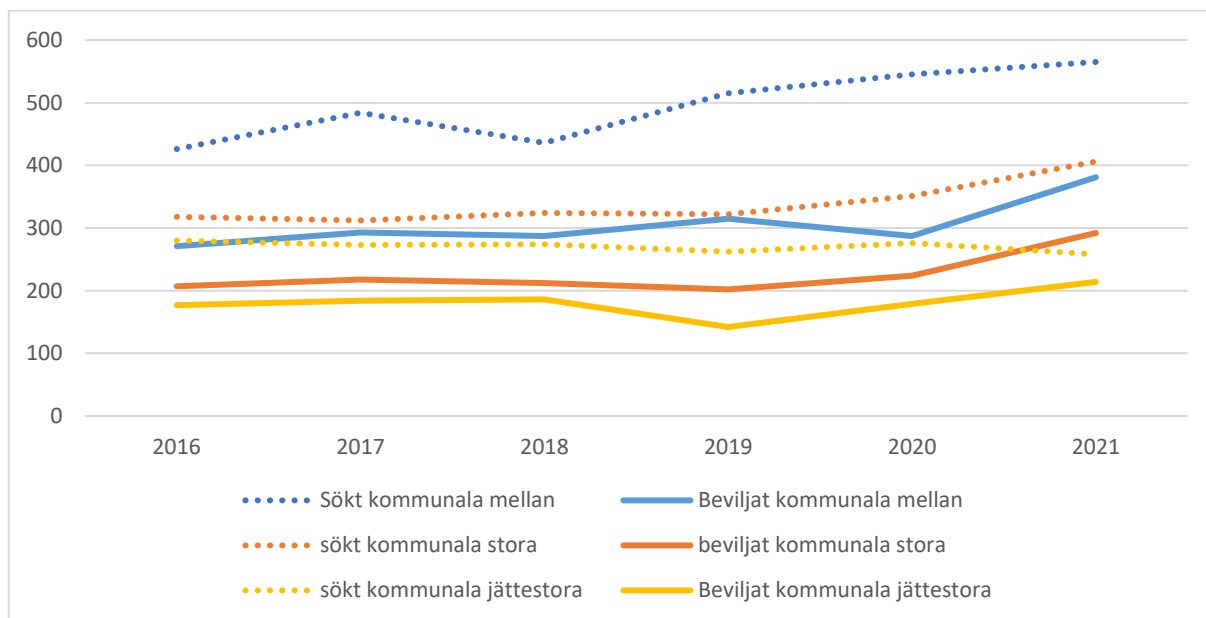

* De stora och jättestora enskilda huvudmännen är relativt få bland de sökande vilket gör ett stort genomslag i grafen. Avslagen för stora enskilda huvudmän 2020 och 2021 gäller en respektive två huvudmän.

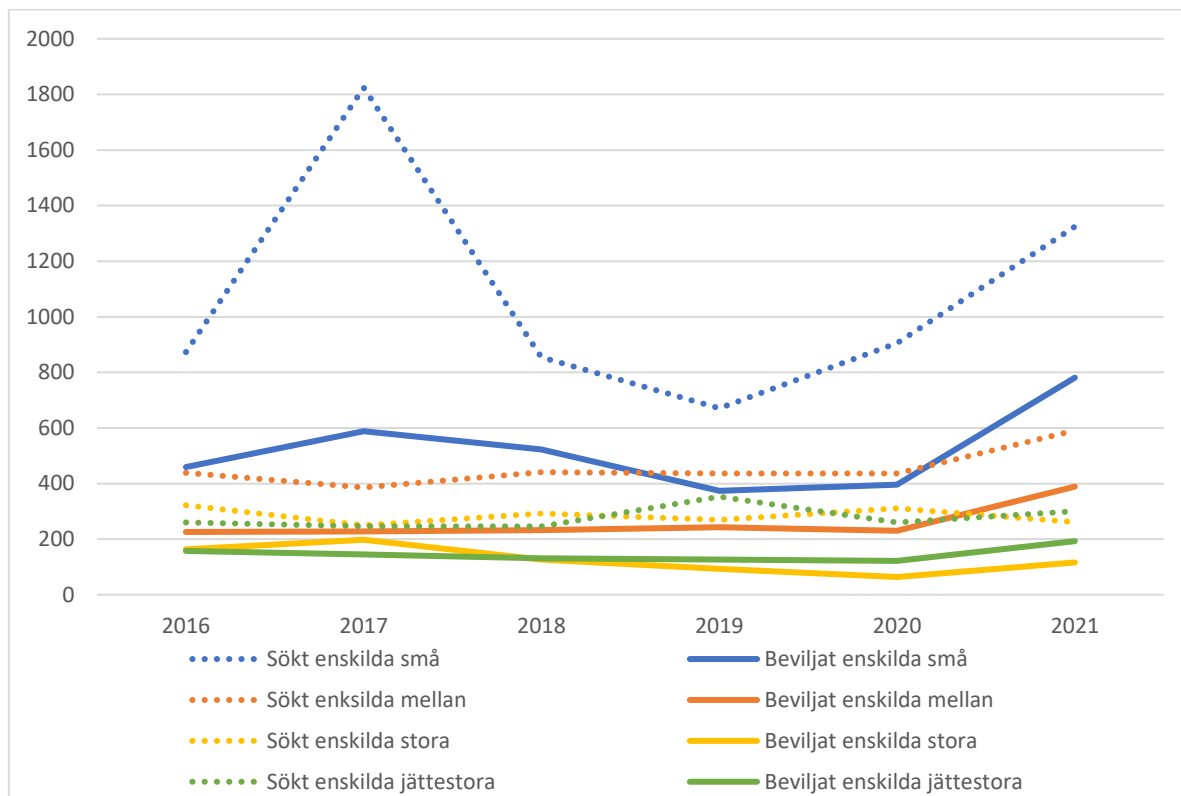
Figur 4: Sökt och beviljad summa per elev, utifrån huvudmannafom justerat efter 2021 års priser

Figur 5: Sökt och beviljad summa per elev utifrån storlek på kommunala huvudmän

Figur 6: Sökt och beviljat belopp per elev utifrån storlek på enskilda huvudmän

Fördelningen följer vad huvudmännen söker. De små enskilda huvudmännen sticker dock ut och söker betydligt mer medel än övriga.

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2022
ISBN 978-91-87583-82-7

kulturradet.se